

Vuokatin Urheiluopiston rakentaminen - satumainen tarina

Puhuttaessa Vuokatin Urheiluopiston perustamisesta on mentävä vuosikymmenten taakse vuoteen 1943 Rukajärven rintamalle. Tämän tarinan päähenkilö on ylikersantti Onni Palaste (ent. Bovellan), joka kertoi uskomattoman tarinansa Vuokatin Urheiluopiston johtajana vuosina 1998 - 2009 toimineelle Pekka Vähäsöyrygille Urheiluopiston 60-vuotisjuhlaa edeltävänä päivänä vuonna 2005. Kunniavieras Palaste muisteli ensimmäisen kerran osallistuneensa keskusteluun ja kuulleensa talviurheilulajien urheilukeskuksen perustamisesta jatkosodassa Ontajärvellä, heti kun hän oli palannut kauas vihollisen selustaan ulottuneelta Jeljärven retkeltä.

Jeljärven huoltotukikohdan tuhoamisretkelle (14. - 17.3.1943) osallistui kaikkiaan 581 sotilasta. Se oli miesvahuudeltaan toiseksi suurin Suomen armeijan jatkosodan aikana vihollisen selustaan tekemistä hyökkäyksistä. Retken tappiot muodostuivat suuriksi, 32 kaatunutta ja vangiksi jäänyttä aseveljeä, joita surtiin yhdessä paluun jälkeen Ontajärven länsirannalla 17.3.1943. Paikalla olivat divisioonan komentajan kenraali E.J. Raappanan ja tapahtumaa muistelleen Onni Palasteen lisäksi mm. divisioonan urheilu-upseeri Akseli Kaskela. Vähäsöyryngille Palaste kertoi, että Ontajärvellä käytiin keskustelua Jeljärven retken tapahtumien lisäksi myös siitä, että sotilaitten hiihtotaidot mahdollistivat retkien onnistumisen ja säästivät suuremmilta tappioilta. Niinpä tilaisuudessa veteraanit tekivät herrasmiehiessopimuksen: "Sotilaitten kunniaksi perustetaan sodan jälkeen säätiö, jonka tehtävänä oli edistää pohjoismaisia talviurheilulajeja Suomen kansan keskuudessa." Partiomatkalle osallistujien joukossa oli useita maamme parhaita hiihtäjiä. Heidän joukossaan oli kultamitalihiihtäjä Paavo Lonkila, joka nipin napin pelastui paluumatkalla hiihdettyään joukkoineen vihollisen väijytykseen, missä Paavon rinnalta kaatui 20 aseveljeä.

Keskuksen paikaksi ehdotettiin Hyvinkään Sveitsiä. Ajatus jäi elämään, ja Kaskela palasi siihen myöhemmin kutsuen Palasteen sodan jälkeen työhön Suomen Urheiluopiston ja Suomen Ladun palvelukseen.

Suomen Ladun palveluksessa Palasteen tehtävänä oli aluksi Suomen suurimpien yritysten henkilökunnan liikuntakasvatuksen käynnistäminen. Suuryritysten johto otti Palasteen idean vastaan niin hyvin, että Palaste joutui yritysjohtoa myös "toppuuttelemaan". Palaste kertoo Vuokatin hiihtokeskuksen perustamisajatuksen kehittyneen työn ohella jo vuoden 1945 aikana lopulliseen muotoonsa. Voimistelunopettaja Toivo I. Sorjonen ja Vuokatin nimismies Sorjola sekä hiihtoliiton Kaskela olivat ihastuneet paikkaan, ja heidän tukiessa hanketta Palaste kertoi olleensa rakentamassa ja alulle panemassa Vuokatin Urheiluopistoa heti sen alkuvaiheessa.

Vuokatin Urheiluopisto aloitti toimintansa vuonna 1946. Sen ensimmäiseksi toimitusjohtajaksi valittiin juuri voimistelunohjaajaksi valmistunut Onni Palaste (Bovellan). Nimittäminen tapahtui ilman julkista hakumenettelyä. Tästä Palaste oli harmissaan vielä 19.4.1990 Rukajärven suunnan historiikkitoimikunnalle antamassaan haastattelussa, vaikka nimitys olikin ollut oikeutettu, koska hänen kouluarvosanansa olivat koulun parhaat. Johtajan tehtävässä Palaste toimi vuoteen 1954 saakka.

Urheiluopiston 60-vuotisjuhlaa edeltävänä päivänä Palaste kertoi Pekka Vähäsöyryngille uutispommin. Palasteen mukaan Urheiluopiston rakennukset olivat peräisin Rukajärveltä. Ensin ne oli tuotu Kuhmoon, mihin ne oli varastoitu. Väli-rahansopimuksen mukaan rintamalta tuodut rakennukset piti palauttaa Venäjälle. Niinpä palautusta koskeva päätös piti viedä silloisen sisäministerin hyväksyttäväksi. Valmisteleva "asiasta tietoinen" virkamies oli juuri näihin Rukajärveltä tuotujen rakennusten luovutusasiakirjoihin tehnyt merkinnän "Rakennusta ei palauteta" ja suurimpaan osaan paperipinosta "Palautetaan". Nämä "Rakennusta ei palauteta" -

asiakirjat valmistelija oli sujauttanut suuren "Palautetaan" -paperipinkan väliin yksitellen. Sisäasiainministeri Yrjö Leino (17.4.1945-22.5.1948) laittoi omakätisesti leimat jokaiseen asiakirjaan, eikä erottanut asiakirjojen väliin salaa sujautettuja "Rakennusta ei palauteta" - päätöksiä. Vasta tämän jälkeen opetusministeriö saattoi luovuttaa rintamalta tuodut rakennukset Vuokatin urheiluopistolle.

Ensin valmistui suurikokoinen hallintorakennus, joka toimi alkuun myös ruokalana. Rakennuksessa oli ollut Rukajärvellä kenraali E.J. Raappanan Tiiksan esikunta-alueen upseerikanttiini. Rakentaminen tehtiin "opetusministeriön hyväksymällä tavalla". Uudisrakennuksen rakentaminen säännöstelyn aikana olisi muuten ollut täysin mahdotonta, kun kaikesta oli pulaa. Uudisrakentamiseen tarvittiin lupa, ja rakennustarvikkeet olivat kortilla, samoin ruoka. Jo käytössä olleitten rakennusten pystyttämiseen kansanhuolto sen sijaan myönsi luvan helpommin. Tässä sodan aikana "Rukahoviksi" ristityssä Rukajärven arvorakennuksessa on tänäkin päivänä opiston toimitusjohtaja Veikko Halosen virkahuone ja siinä toimii säätiön koko hallinto.

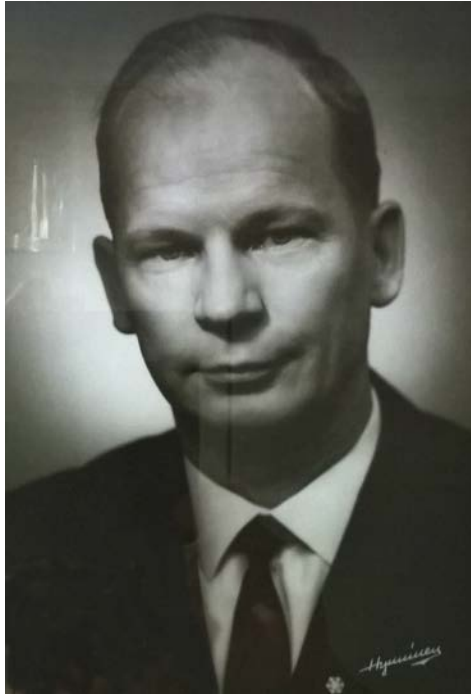
Perustamisvuonna 1946 Rukahovi sai seurakseen neljä Rukajärvellä rakennettua rintamamiestaloa majoitustiloiksi sekä kahvilarakennuksen ja johtajan asunnon. Savusaunakin rakennettiin uudelleen kirkasvetisen Särkisen rannalle. Rukajärveltä tuoduista rakennuksista on nykyisin jäljellä Rukahovi ja sen lisäksi kolme rintamamiestaloa.

Vuokatin Urheiluopiston johtajan paikalta Palaste siirtyi Sotaveteraaniliiton leipiin. Ensin hän perusti Kainuun Sotaveteraanipiirin, jonka puheenjohtajana hän toimi vuodesta 1967 alkaen. Tässä tehtävässä hän oli Kainuussa perustamassa viittä paikallista sotaveteraaniyhdistystä. Vuonna 1970 hänet valittiin Sotaveteraaniliiton kenttäsihteeriksi, mitä tehtävää hän hoiti kuusi vuotta aina ammattikirjailijaksi siirtymiseensä saakka.

Palaste kirjoitti kaikkiaan 20 teosta, joista ensimmäinen, "Rukajärven sissit", ilmestyi jo vuonna 1967 ja viimeinen, "Kaukopartio", vuonna 2003. Mainittakoon vielä, että Onni Palaste haastatteli ääninauhoille 56 veteraania. Äänitteet löytyvät Kansallisarkistosta ja RSHYry:n arkistosta myös digitaalisessa muodossa. Palasteen kirjoitusura alkoi rintamalla vuonna 1942, jolloin hän osallistui kirjoituskilpailuun kirjoituksellaan "Myyty mies".

Sotakorvauksia käsittelevässä kirjallisuudessa palautettavat rakennukset eivät nouse mitenkään esille. Professorit Juhani Suomi ja Pekka Visuri arvioivat, että yksittäisten rakennusten palauttamisella rajan taakse sodan jälkeen ei ollut kovin suurta merkitystä, osin niiden vähäisen määrän vuoksi ja koska myös puutavarasta maksettiin sotakorvauksia. Tietysti Mannerheim oli tässäkin suhteessa erityisasemassa, ja muun muassa Marskin Majan tyyppisiin rakennuksiin Neuvostoliiton edustajat suhtautuivat suurpiirteisesti verrattuna heidän muuten yleisesti tiukkaan linjaansa.

Kirjoittajat Tenho Tikkanen ja Seppo Räihä ovat Rukajärven suunnan historyyhdistyksen hallituksen jäseniä.

Onni Palaste (27.12.1917 - 1.7.2009) kertoi vasta yli 60 vuoden kuluttua sodan päättymisen jälkeen sen, miten rintamalla valmistetut rakennukset saatiin palvelemaan maan huippuuhiihdon kehtoa Vuokatin Urheiluopiston toimintaa. Tiedon hän kertoi v. 2005 Urheiluopiston 60-vuotisjuhlassa seuraajalleen Pekka Vähäsöyringille.

Tätä ennen Palaste oli kertonut vastaavia tietoja ilmeisesti vain Urheiluopiston opettaja Aarno Peltolalle, jonka kanssa hän asui Urheiluopistolla kirjoittaessaan ensimmäistä "Rukajärven sissit" kirjaansa, mikä ilmestyi v. 1967.

Lähteenä tätä kirjoitusta tehtäessä on käytetty Onni Palasteen Rukajärven suunnan historiikkitoimikunnalle 19.4.1990 antamaa haastattelua.

Tässä rintamalla rakennetussa arvorakennuksessa on toiminut sen perustamisesta alkaen tähän päivään asti Urheiluopiston hallinto. "Rukahovi" oli v. 1942-1944 E.J. Raappanan divisioonan esikunta-alueen Tiiksan upseerikanttiini. Rukajärveltä rakennus siirrettiin Vuokattiin v. 1946. Urheiluopiston avajaiset 23.2.1947. Rakennusta laajennettiin hiukan v. 1955, mistä syystä sitä ei ole helppo tunnistaa "Rukahoviksi". Rukajärveltä tuodut rakennukset suojeltiin Vuokatin Urheiluopistosäätiön esityksestä Vähäsöyringin toimitusjohtaja kaudella. Onni Palaste vihittiin avioliittoon 16.2.1947 tässä rakennuksessa, jolloin sitä kutsuttiin Vuokatin Majaksi.

Vuokatin Urheiluopiston toimitusjohtajat Pekka Vähäsöyrinki (1998 - 2009) ja nykyinen toimitusjohtaja Veikko Halonen esittelivät arvokakennuksia Rukajärven suunnan historyyhdistys ry:n edustajille, puheenjohtaja Tenho Tikkaselle ja Seppo Räihälle. Nykyisin Vuokatin urheiluopisto palvelee päivittäin liki 400 urheilijaa, joista suuri osa on ulkomaalaisia huippu-urheilijoita. Urheiluopisto työllistää n. 120 työntekijää. Matkailijoita seudulla käy vuosittain n. 90.000 yöpyjää.

Vuokatin Urheiluopiston hallintorakennus pystytettiin tälle paikalle v. 1946. Urheiluopiston avajaiset pidettiin 23.2.1947. Laajennus valmistui v. 1955.

Hallintorakennuksen takana urheilukenttä, minkä reunalle sijoittuvat alla olevat asevelitalot. Kaikkiaan v. 1946 rakennuksia valmistui 7. Laajennus valmistui 1955.

